

VSDTP:n KESKUSKOMITEAN EHDOTUS TOISELLE SOCIALISTIKONFERENSSILLE

(*Teesit* päiväjärjestyksen kohdista: 5, 6, 7a, 7b ja 8, taistelu sodan lopettamiseksi, suhtautuminen rauhankysymyksiin, parlamenttitoimintaan ja joukkotaisteluun, kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumiseen).

(Ilmoitettuaan toisen konferenssin koollekutsumisesta I. S. K.* kehotti järjestöjä käsittelemään nämä kysymykset ja lähettämään omat ehdotuksensa. Alla esitetyt teesit on puolueemme vastaus tuohon kehotukseen).

1. Niin kuin kaikinainen sota on vain sen saman politiikan väkivaltaista jatkamista, jota sotivat valtiot ja niiden hallitsevat luokat harjoittivat monia vuosia, joskus vuosikymmeniäkin ennen sotaa, niin myös rauha, johon jokainen sota päättyy, voi olla vain kyseisen sodan kulussa ja sen tuloksena tapahtuneiden todellisten voimanmuutosten huomioonottamista ja kirjaamista.

2. Niin kauan kuin nykyisten, t.s. porvarillisten, yhteiskuntasuhteiden perustat säilyvät koskemattomina, imperialistisen sodan seurauksena voi olla vain imperialistinen rauha, t.s. se, että finanssipääoma, joka on kasvanut jättiläismäisesti ei ainoastaan nykyisen sodan edellä, vaan sen aikanakin, voimistaa, laajentaa ja tehostaa heikkojen kansakuntien ja maiden sortoa. Objektiviselta sisällöltään se politiikka, jota *molempien* suurvaltaryhmien porvaristo ja hallitukset ovat harjoittaneet niin ennen sotaa kuin sen aikanakin, johtaa taloudellisen sarron, kansallisen orjuuttamisen ja poliittisen taantumuksen voimistumiseen. Sen

* — Internationale Sozialistische Kommission — Kansainvälinen sosialistinen toimikunta. *Toim*

vuoksi tämän sodan lopettava rauha, olkoon sodan loppu-
tulos mikä tahansa, ei voi olla vakiinnuttamatta tuota
joukkojen taloudellisen ja poliittisen aseman huononemista,
kun kerran porvarillinen yhteiskuntajärjestelmä säilyy.

Imperialistista sotaa seuraavan demokraattisen rauhan
olettaminen mahdolliseksi on — teoriassa — ennen nykyistä
sotaa ja sen aikana harjoitetun politiikan historiallisen
tutkimuksen vaihtamista vulgääriin fraasiin, ja käytännössä
se on kansanjoukkojen pettämistä sumentamalla heidän
poliittista tietoisuuttaan, naamioimalla ja kaunistelemalla
sitä vallassaolevien luokkien todellista politiikkaa, jolla
valmistellaan tulevaa rauhaa, ja salaamalla joukoilta pää-
asian, nimittäin sen, että demokraattinen rauha on mahdo-
ton ilman useita vallankumouksia.

3. Sosialistit eivät kieltäydy kamppailemasta reformien
puolesta. Heidän on esim. nytkin parlamenteissa kannatet-
tava äänestettäessä kaikkia, pienimpiäkin joukkojen asemaa
lieventäviä parannuksia, hävitettyjen alueiden väestölle
annettavien avustusten suurentamista, kansallisuussorron
lieventämistä y.m.s. Mutta pelkkää porvarillista petosta on
kehottaa ratkaisemaan reformeilla sellaiset kysymykset,
jotka historia ja todellinen poliittinen tilanne ovat aset-
taneet vallankumouksellisesti. Juuri sellaisia ovat ne
kysymykset, jotka nykyinen sota on asettanut päiväjärjes-
tykseen. Ne ovat imperialismiin peruskysymyksiä, t.s. kysy-
myksiä, jotka koskevat kapitalistisen yhteiskunnan itse
olemassaoloa, kapitalismin luhistumisen lykkäämistä uuden,
„suurvaltojen” välisiä uusia voimasuhteita vastaavan
maailmanjaon avulla, „suurvaltojen”, jotka ovat viime
vuosikymmenien aikana kehittyneet ei ainoastaan valtavan
nopeasti, vaan myös — mikä on erittäin tärkeää — tavatto-
man epätasaisesti. Todellinen poliittinen toiminta, joka
muuttaa yhteiskunnan voimasuhteita eikä ole pelkkää
joukkojen pettämistä sanoilla, on nyt mahdollista vain
jommassakummassa muodossa: joko autetaan „omaa” kan-
sallista porvaristoa ryöväämään vieraita maita (ja sano-
taan tuota auttamista „isänmaan puolustukseksi” tai „maan
pelastamiseksi”), tai autetaan proletariaatin sosialistista
vallankumousta siten, että pidetään yllä ja voimistetaan
joukkojen keskuudessa sitä kuohuntaa, joka on alkamassa
kaikissa sotaikäyvissä maissa, tuetaan puhkeavia lakkoja
ja mielenosoituksia j.n.e., laajennetaan ja kärjistetään nämä

toistaiseksi vielä heikot vallankumouksellisen joukkotaistelun ilmaukset proletariaatin yleiseksi rynnäköksi porvariston kukistamiseksi.

Niin kuin kaikki sosialishovinistit pettävät nyt kansaa ja naamioivat kapitalistien todellista, t.s. imperialistista, politiikkaa, joka jatkuu nykyisenä sotana, puhumalla ulkokultaisia fraaseja kapitalististen saalistajain jommankumman ryhmän „epärehellisestä” hyökkäyksestä tai „rehellisestä” puolustautumisesta, niin myös pelkästään kansan peittämiseksi puhutaan „demokraattisesta rauhasta”, ikään kuin tuleva rauha, jota kapitalistit ja diplomaatit jo nyt valmistelevat, voisi „ilman muuta” tehdä lopun „epärehellisestä” hyökkäyksestä ja palauttaa „rehelliset” suhteet eikä olisi-kaan saman imperialistisen politiikan, t.s. finanssirosvouden, siirtomaaryöväyksen, kansallisuussorron, poliittisen taantumuksen ja kapitalistisen riiston kaikkinaisen koven- tamisen politiikan, jatkumista, kehittymistä ja vakiintu- mista. Kapitalistit ja heidän diplomaattinsa tarvitsevatkin juuri nyt sellaisia porvariston „sosialistisia” palvelijoita, jotka huumaavat, puijaavat ja nukuttavat kansaa puhu- malla fraaseja „demokraattisesta rauhasta”, naamioivat noilla fraaseilla porvariston todellista politiikkaa, estävät avaamasta joukkojen silmiä näkemästä tuon politiikan olemusta ja vieroittavat joukkoja pois vallankumous- taistelusta.

4. Nimenomaan sellaista porvarillista petkutusta ja ulko- kultaaisuutta on se „demokraattisen” rauhan ohjelma, jota parhaillaan laativat II Internationalen huomattavimmat edustajat. Esimerkiksi Huysmans Arnheemin ⁶⁴ puolue- kokouksessa ja Kautsky „Neue Zeit” * lehdessä ovat tuon Internationalen arvovaltaisimpina, virallisimpina ja „teo- reettisimpina” edustajina muotoilleet tuon ohjelman seu- raavasti: kieltäytyminen vallankumouksellisesta taistelusta siihen saakka, kunnes imperialistiset hallitukset solmivat rauhan, ja toistaiseksi sanallinen aluevaltausten ja pakko- verojen kieltäminen, kansojen itsemäärääminen, ulkopoli- tiikan demokratisoiminen, sovinto-oikeudet kansainvälisten valtioselkkausten selvittämistä varten, aseistariisuminen, Euroopan Yhdysvallat ⁶⁵ j.n.e. y.m.s. Kautsky ilmaisi tuon „rauhanohjelman” todellisen poliittisen tarkoituksen erittäin

* — „Uusi Aika”. Toim.

havainnollisesti esittäessään „Internationalen yksimielisyyden” todisteeksi tässä kysymyksessä sen tosiasian, että Lontoon (II. 1915) ja Wienin (IV. 1915) konferenssit hyväksyivät yksimielisesti tuon ohjelman pääpykälän, nimittäin „kansakuntien itsenäisyyden”. Kautsky antoi siis avoimesti koko maailman nähden siunauksensa sille ilmeiselle kansanpettämislle, mitä harjoittavat sosialishovinitit, joilla kansakuntien „itsenäisyyden” tai itsemääräämisen sanalliseen, ulkokultaiseen, mihinkään velvoittamattomaan ja mihinkään johtamattomaan tunnustamiseen liittyy „omien” hallitusten tukeminen imperialistisessa sodassa, vaikka *kumpikin* puoli käy tätä sotaa loukaten järjestelmällisesti heikkojen kansakuntien „itsenäisyyttä” ja *tarkoituksenaan* niiden sorron vakiinnuttaminen ja laajentaminen.

Objektiiviselta merkitykseltään tämä levinnein „rauhan-ohjelma” on työväenluokan alistamista yhä lujemmin porvariston valtaan siten, että „rakennetaan sovintoa” vallankumoustaistelua kehittämään ryhtyneiden työläisten ja näiden shovinististen johtajien välille ja hämätään sosialismin kriisin syvyys sosialististen puolueiden saattamiseksi jälleen siihen tilaan, missä ne olivat ennen sotaa ja mikä juuri saikin suurimman osan johtajista siirtymään porvariston puolelle. Tämä „kautskylainen” politiikka on proletariaatille sitäkin vaarallisempaa, kun sitä verhotaan hyvältä kuulostavilla fraaseilla ja ajetaan kaikissa maissa eikä yksinomaan Saksassa. Esim. Englannissa tätä politiikkaa ajaa suurin osa johtomiehistä, Ranskassa Longuet, Pressemanne y.m., Venäjällä Axelrod, Martov, Tshheidze y.m. Käyttämällä sanontaa „maan pelastaminen” Tshheidze naamioi shovinistisen idean: „maanpuolustus” nykyisessä sodassa; toisaalta hän sanoo hyväksyvänsä Zimmerwaldin, mutta toisaalta kehuu ryhmänsä virallisessa julkilausumassa Huysmansin Arnheemissa pitämää surullisenkuuluisaa puhetta eikä käytännössä vastusta enempää Duuman puhujalavalta kuin lehdistössäkään työläisten osallistumista sotateollisuuskomiteoihin, vaan on edelleenkin sellaista lehtien avustajana, jotka puolustavat tuota osallistumista. Italiassa Treves harjoittaa samanlaista politiikkaa: ks. Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattajassa „Avanti!”⁶⁶ maaliskuun 5 p:nä 1916 ollutta uhkausta paljastaa Treves ja muut „reformistipossibilistit”, paljastaa, „ketkä ovat turvautuneet kaikkiin keinoihin häiritäkseen

puoluehallinnon ja Oddino Morgarin toimintaa, minkä tarkoituksena on ollut Zimmerwaldin yhdistys ja uuden Internationalen luominen”, j.n.e. j.n.e.

5. „Rauhan kysymyksistä” tärkein on nykyään aluevaltauskysymys. Ja nimenomaan tässä kysymyksessä tulevat havainnollisimmin näkyviin niin nykyisin vallitseva sosialistinen ulkokultaisuus kuin myös tosi sosialistisen propagandan ja agitaation tehtävät.

On selitettävä, mitä on aluevaltaus, miksi ja miten sosialistien on taisteltava aluevaltauksia vastaan. Aluevaltauksena ei voida pitää *mitä tahansa* „vieraan” alueen liittämistä toiseen, sillä sosialistit ylipäänsä suhtautuvat myönteisesti kansakuntien välisten rajojen poistamiseen ja suurempien valtioiden muodostamiseen; mitä tahansa status quon rikkomista, sillä se olisi mitä pahinta taantumuksellisuutta ja historiatieteen peruskäsitteiden pilkkaamista; mitä tahansa sotilaallista liittämistä, sillä sosialistit eivät voi kieltää väestön enemmistön etujen mukaista väkivaltaa ja sotaa. Aluevaltauksiksi on katsottava vain *vastoin* väestön *tahtoa* suoritettu alueen liittäminen, toisin sanoen aluevaltauskäsite liittyy erottamattomasti käsitteeseen kansakuntien itsemäärääminen.

Mutta juuri siksi, koska nykyinen sota on *molempien* sotienvien valtioryhmien taholta imperialistista sotaa, sen pohjalla täytyi syntyä ja syntyikin sellainen ilmiö, että porvaristo ja sosialishovinistit „taistelevat” tarmokkaasti aluevaltauksia vastaan silloin, kun vihollisvaltio ne suorittaa tai on suorittanut. On selvää, että tuollainen „taistelu aluevaltauksia vastaan” ja tuollainen „yksimielisyys” aluevaltauskysymyksessä on silkkaa teeskentelyä. On selvää, että *todellisuudessa* ovat *aluevaltausten kannattajia* myös ne ranskalaiset sosialistit, jotka puoltavat Elsass-Lothringeniä käytävää sotaa, sekä ne saksalaiset sosialistit, jotka eivät vaadi Elsass-Lothringenille, Saksan Puolalle y.m. vapautta erota Saksasta, ja ne venäläiset sosialistit, jotka sanovat „maan pelastamiseksi” sotaa, jonka tarkoituksena on Puolan saattaminen uudelleen tsarismiin orjuuteen, ja vaativat Puolan liittämistä Venäjään sen nimessä, että tehtäisiin „rauha ilman aluevaltauksia”, j.n.e. j.n.e.

Ettei taistelu aluevaltauksia vastaan olisi teeskentelyä tai pelkkä fraasi ja että se kasvattaisi joukkoja todella internationalismin hengessä, tämä kysymys on asetettava niin,

että se avaisi joukkojen silmät näkemään nykyisen niin laajamittaisen petoksen aluevaltauskysymyksessä eikä verhoaisi tuota petosta. Ei riitä, että jokaisen kansakunnan sosialistit sanovat tunnustavansa kansakuntien tasa-arvoisuuden tai julistavat, vannovat ja vakuuttavat olevansa aluevaltauksia vastaan. Jokaisen kansakunnan sosialistien on heti ja ehdottomasti vaadittava *eroamisvapautta oman „isänmaansa”* sortamille siirtomaille ja kansakunnille.

Muutoin kansakuntien itsensä määräämisen ja internationalismin periaatteiden tunnustaminen jää Zimmerwaldin manifestissakin enintään kuolleeksi kirjaimeksi.

6. Sosialistien „rauhanohjelman”, samoin kuin heidän „sodan lopettamiseksi käytävä taistelu”-ohjelmansa lähtökohtana tulee olla se, että paljastetaan „demokraattista rauhaa” ja sotivien osapuolten rauhanpyrkimyksiä koskevat valheet, joita kaikkien maiden demagogiset ministerit, pasifistiset porvarit, sosialishovinitit ja kautskylaiset esittävät nykyään kansalle. Jokainen „rauhanohjelma” on kansan pettämistä ja teeskentelyä, ellei se aseta ensi kädessä tehtäväksi selittää joukoille vallankumouksen välttämättömyyttä ja tukea, edistää ja kehittää joukkojen vallankumoustaistelua, joka on kaikkialla alkamassa (levottomuudet, vastalauseet, veljeily juoksuhaudoissa, lakot, mielenosoitukset, kirjeet rintamalta omaisille — esimerkiksi Ranskassa, — etteivät nämä merkitsisi sotalainaa, j.n.e. y.m.s.).

Sosialistien velvollisuus on tukea, laajentaa ja syventää kaikkea sellaista kansanliikettä, jonka tarkoituksena on sodan lopettaminen. Mutta tämän velvollisuutensa täyttävät todellisuudessa vain ne sosialistit, jotka parlamentin puhujalavalta kehottavat, kuten Liebknecht, sotilaita laskemaan aseensa ja julistavat vallankumousta, imperialistisen sodan muuttamista kansalaissodaksi sosialismin puolesta.

Positiiviseksi ohjelauseeksi, jolla vedetään joukot vallankumoukselliseen taisteluun ja tehdään selväksi, että „demokraattisen” rauhan mahdollistamiseksi tarvitaan vallankumouksellisia toimenpiteitä, on asetettava ohjelause: kiel-täytykää maksamasta valtion velkoja!

Ei riitä se, että Zimmerwaldin manifestissa vihjataan vallankumoukseen sanomalla, että työläisten on uhrattava oman asiansa, eikä vieraan asian hyväksi. Joukoille on osoitettava ymmärrettävästi ja selvästi niiden tie. Joukkojen on tiedettävä, mihin ja miksi niiden on mentävä. On

ilmeistä, että sodan aikana vallankumouksellinen joukko-toiminta, jos se kehittyy menestyksellisesti, voi johtaa vain imperialistisen sodan muuttamiseen kansalaissodaksi, jota käydään sosialismin puolesta, ja olisi vahingollista salata sitä joukoilta. Päinvastoin, tuo päämäärä on osoitettava selvästi, näyttäköön sen saavuttaminen miten vaikealta tahansa silloin, kun ollaan vasta alkutaipaleella. Ei riitä, että sanotaan niin kuin Zimmerwaldin manifestissa on sanottu, että „kapitalistit valehtelevat sanoessaan puolustettavan isänmaata” nykyisessä sodassa ja että vallankumouksellisessa taistelussa työläisten ei pidä välittää maansa sotilaallisesta tilanteesta; on sanottava selvästi se, mikä tässä on ilmaistu vihjaamalla, nimittäin, etteivät ainoastaan kapitalistit, vaan myös sosialishovinitit ja kautskylalaiset valehtelevat katsoessaan mahdolliseksi soveltaa isänmaanpuolustus-käsitettä nykyiseen, imperialistiseen sotaan; — että vallankumouksellinen toiminta sota-aikana on mahdotonta ilman „oman” hallituksen tappionuhkaa ja että hallituksen jokainen tappio taantumuksellisessa sodassa helpottaa vallankumousta, joka yksin vain voi suoda pysyvän ja demokraattisen rauhan. Ja vihdoin joukoille on sanottava, että elleivät ne itse luo illegaalisia järjestöjä ja sotasensuurista vapaata, t.s. illegaalista, lehdistöä, niin mahdotonta on tukea ja kehittää kunnolla alkamassa olevaa vallankumouksellista taistelua, arvostella eri taistelutoimenpiteitä, oikaista siinä tehtyjä virheitä, laajentaa ja kärjistää sitä järjestelmällisesti.

7. Sosialistien parlamenttitaistelua (Aktion) koskevassa kysymyksessä on otettava huomioon, että Zimmerwaldin päätöslauselmassa ei ainoastaan osoiteta myötätuntoa viittä puolueeseemme kuuluvaa Valtakunnanduuman sosialidemokraattiedustajaa kohtaan, jotka on tuomittu karkotettaviksi Siperiaan, vaan kannatetaan myös heidän taktiikkaansa. Mahdotonta on hyväksyä joukkojen vallankumouksellinen taistelu ja samalla tyytyä vain sosialistien julkiseen parlamenttitoimintaan. Siitä seuraa vain työläisten oikeutettua tyytymättömyyttä ja heidän kääntymisensä pois sosialidemokratiasta parlamentinvastaiseen anarkismiin tai syndikalismiin. On sanottava selvästi ja kaikkien kuullen, että parlamenteissa olevien sosialidemokraattien on käytettävä hyväkseen asemaansa ei ainoastaan esiintyäkseen parlamenteissa, vaan myös edistääkseen kaikin tavoin ulko-

parlamentaarista tietä työläisten illegaalista järjestäytymistä ja vallankumouksellista taistelua, ja että joukkojen on itsensä tarkkailtava illegaalisen järjestönsä kautta johtomiestensä tämänsuuntaista toimintaa.

8. Kysymys Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumisesta päättyy siihen perus- ja periaatekysymykseen, onko vanhojen puolueiden sekä II Internationalen yhtenäisyys mahdollista. Jokainen askel, jonka kansainvälinen työväenliike astuu eteenpäin Zimmerwaldissa viitoitettua tietä, osoittaa yhä selvemmin Zimmerwaldin enemmistön ottaman kannan epäjohtonmukaisuuden: vanhojen puolueiden ja II Internationalen politiikka on toisaalta rinnastettu *porvarilliseen* politiikkaan työväenliikkeessä, politiikkaan, joka ajaa porvariston eikä proletariaatin etuja (tätä koskevat esim. Zimmerwaldin manifestin ne sanat, että „kapitalistit” valehtelevat sanoessaan „puolustettavan isänmaata” nykyisessä sodassa, edelleen monet vieläkin selveämmät lausunnot 10. II. 1916 päivätyssä Internationale Sozialistische Kommissionin kirjelmässä⁶⁷); toisaalta Internationale Sozialistische Kommission ei rohkene katkaista välejä Kansainvälisen sosialistisen toimiston kanssa, vaan on luvannut julkisesti, että Internationale Sozialistische Kommission hajaantuu, jos mainittu Toimisto kokoontuu⁶⁸.

Toteamme, että Zimmerwaldissa tuosta lupauksesta ei edes keskusteltu saatikka äänestetty.

Zimmerwaldin jälkeinen puolivuosisikausi on todistanut, että Zimmerwaldin hengen mukaiseen toimintaan — emme puhu pelkästä suunsoitosta, vaan toiminnasta — on *tosiasiallisesti* kautta maailman liittynyt yhä syvempi ja laajempi kahtiajakautuminen. Saksassa julkaistaan illegaalisia sodanvastaisia lentolehtisiä vastoin puolueen päätöksiä, t.s. lahkolaishenkisesti. Kun edustaja Otto Rühle, K. Liebknechtin läheisin toveri, ilmoitti julkisesti, että todellisuudessa on jo olemassa kaksi puoluetta: toinen auttaa porvaristoa, toinen taistelee sitä vastaan, niin monet, muun muassa kautskylaisetkin, moittivat sen vuoksi Rühleä, mutta kukaan ei kumonnut hänen väitettään. Ranskassa sosialistisen puolueen jäsen Bourderon vastustaa jyrkästi kahtiajakautumista, mutta samalla hän kehottaa puoluettaan hyväksymään sellaisen päätöslauseelman — desavuoimaan puolueen KK:n ja Parlamenttiryhmän (désapprouver Comm. Adm. Perm. ja Gr. Parl.), — joka aiheuttaisi ehdottomasti ja heti

kahtiajakautumisen, jos se hyväksyttäisiin. Englannissa I. L. P:n * jäsen T. Russel Williams tunnustaa avoimesti maltillisen „Labour Leader” ** lehden sivuilla väistämättömäksi kahtiajakautumisen ja häntä kannattavat paikalliset työntekijät kirjeissään. Amerikan esimerkki on ehkä vieläkin opettavaisempi, sillä siellä, puolueettomassakin maassa, sosialistisessa puolueessa on havaittavissa jo kaksi toisilleen leppymättömän vihamielistä virtausta: toisaalta niin sanotun „preparadness'in”, t.s. sodan, militarismin ja meriherruuspolitiikan, kannattajat, ja toisaalta sellaiset sosialistit kuin entinen sosialistisen puolueen presidenttiehdokas Eugene Debs, joka kehottaa avoimesti kansalaissotaan sosialismin puolesta nimenomaan tulevan sodan yhteydessä.

Koko maailman mitassa on tosiasiallisesti jo tapahtunut kahtiajako ja on jo havaittavissa kahdenlaista, täysin sovitamatonta työväenluokan politiikkaa sodan suhteen. Ei saa sulkea silmiä näkemästä tätä, sillä siten vain aiheutetaan sekaannusta työväenjoukoissa, sumennetaan niiden tietoisuutta, vaikeutetaan sitä vallankumouksellista joukkotaistelua, jota kaikki zimmerwaldilaiset virallisesti kannattavat, voimistetaan joukkojen keskuudessa niiden johtajien vaikutusta, joita Internationale Sozialistische Kommission syyttää 10. II. 1916 päivätyssä kirjelmässään avoimesti siitä, että he „johtavat joukkoja harhaan” ja valmistelevat „salaliittoa” („Pakt”) sosialismia *vastaan*.

Kaikkien maiden sosialishovinistit ja kautskylaiset tulevat ennallistamaan vararikkoutunutta Kansainvälistä sosialistista toimistoa. Sosialistien tehtävänä on selittää joukoille välttämättömäksi erota niistä, jotka ajavat porvariston politiikkaa sosialismin lipun varjolla.

Kirjoitettu helmi- — maaliskuussa 1916

*Julkaistu huhtikuun 22 p:nä 1916,
„Bulletin. Internationale Sozialistische
Kommission zu Bern”, № 4*

*Julkaistu venäjän kielellä kesäkuun
10 p:nä 1916 „Sotsial-Demokrat” lehdessä
54.—55. n:o:ssa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

* — Independent Labour Party — Riippumaton työväenpuolue. *Toim.*
** — „Työväenjohtaja”. *Toim.*